

TEKNOLOGIYA DARSLARIDA QO'L MEHNATIDAN FOYDALANISH TALABLARI

Abduraxmonova Muxayyo Raximovna
Shahrisabz davlat Pedagogika instituti
Texnologik ta'lim yo'nalishi
2-bosqich talabasi

Аннотация

O'quvchilar qo'l mehnati asosida bajaradigan ishlar orqali mehnatning juda ko'p xususiyatlarini farqlash, materiallarning o'xshash xususiyatlarni izlash va topish, ularning aniq amaliy maqsadlar uchun tanlanishini asoslab berishni asta-sekin o'rganib boradilar

Kalit so'zlar: Mehnat, ahloqiy, estetik, iqtisodiy-ekologik, qog'oz, karton, sitm, yog'och, gazlama, maxsus loy, yog'och va plastmasslar, plastilin elim, xom-ashyo, elektor, radiotexnika

Абстрактный.

Учащиеся постепенно учатся различать многие признаки работы, искать и находить сходные признаки материалов, обосновывать их выбор для конкретных практических целей посредством ручной работы.

Ключевые слова: Труд, этический, эстетический, хозяйственно-экологический, бумага, картон, цемент, дерево, газ, специальная глина, дерево и пластмассы, пластилиновый клей, сырье, избиратель, радиотехника.

Abstract.

Students gradually learn to distinguish many features of work, to search for and find similar features of materials, and to justify their selection for specific practical purposes through manual work.

Key words: Labor, ethical, aesthetic, economic-ecological, paper, cardboard, cement, wood, gas, special clay, wood and plastics, plasticine glue, raw materials, elector, radio engineering

O'quvchilar qo'l mehnati asosida bajaradigan ishlar orqali mehnatning juda ko'p xususiyatlarini farqlash, materiallarning o'xshash xususiyatlarni izlash va topish, ularning aniq amaliy maqsadlar uchun tanlanishini asoslab berishni asta-sekin o'rganib boradilar. Bularning barchasi bolalarda berilgan qo'l mehnati topshiriqlari va vazifalarni to'g'ri bajara olish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinflarda qo'l mehnati faoliyati mehnatning o'z o'ziga xizmat turi, maishiy xo'jalik mehnati, tabiat quchog'idagi mehnat turlari mazmun-mohiyati bilan bevosita bog'liq. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarni mehnatga tayyorlash ularning

qiziqishlari, moyilliklar va imkoniyatlar asoslangan qo'l mehnati hisoblanadi. Shu munosabat bilan mehnat ta'limi jarayoni o'quvchilarda ushbu yosh uchun bilim, mehnat, ahloqiy, estetik, iqtisodiy-ekologik va aqliy imkoniyatlarni aniq mehnat jarayonlarida rivojlantirishga qaratilgan, natijada ularni mehnatga tayyorlashni keyigi sinflarda davom ettirilishi uchun zarur aloqadorlik hosil qiladi.

Qo'l mehnati jarayonida bolalar asosan ishlab chiqarish texnologiyalar chiqindilari (qog'oz, karton, sitm, yog'och, gazlama va boshqalar) bilan tabiiy va sun'iy xomashyolar (maxsus loy, yog'och va plastmasslar, plastilin elim va boshqalar) bilan keng iste'mol mollari va xalq hunarmandchilik mahsulotlari, tayyorlash uchun mahalliy xom-ashyolar bilan elektor, radiotexnika to'plamlari va hokazo bilan ishlashga o'rganadilar. Bularning hammasi o'quvchilarga qo'l asbobi bilan ishlash, har hil xom-ashyolardan foydalanishning ma'lum tajribasini to'plashga imkon beradi, bu esa mehnatning qadrini va ma'nosini tushinishga, mehnat kishilarda hurmatda bolishga, mehnatning va kasbning u yoki bu turiga qiziqishga shakllantirishga yordam beradi. Qo'l mehnati mehnatning har bir turiga qarab o'zining pedagogik imkoniyatlarini hosil qiladi. Uning ahamiyati ham boshqa mehnat turlari ahamiyati kabi u yoki bu bosqichda o'zgarib turadi.

Masalan, agar o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish 1-sinflarda kata tarbiyaviy ahamiyat kasb etsa, 2-3-sinflarda esa mehnat endi hech qanday zo'r berishni talab qilmaydi va u bolalar uchun odatdagi hol bo'lib qoladi. Qo'l mehnati tamoyillarini o'zida mujassam etgan o'z o'ziga xizmat ko'rsatish faoliyatining kundalik mehnat jarayonida pedagogik faoliyatni to'g'ri tashkil etish shakl va usullari o'ziga xos xususiyatlariga ega. Bu faoliyatda bolaning kerakli malakalarini, xulq-atvorida mustaqillikning, amaliy tajribasini egallab olishi uchun eng qulay imkoniyatlar yaratiladi. Oo'l mehnati tamoyillarini o'zida mujassam etgan maishiy– xo'jalik mehnati ham o'ziga xos xususiyatligi bilan ahamiyatli hisoblanadi. Maishiy–xo'jalik mehnatda bolaning qatnashishi ancha erta boshlanadi.

Yosh bolaning hatto chetlangan jismoniy va ma'naviy imkoniyatlari ham navbatchilik vaqtida namayon bo'ladi. Bola binoni, maydoncha(uchastka)ni tartibga keltirish va shu kabilar bilan aloqador mehnat topshiriqlarini bajarib turadi.

Bu o'z navbatida bolada o'zining mustaqillik, faollik xislatlarni namoyish etishga imkon beradi. Maishiy xo'jalik mehnati mazmunida ma'lum davr, vaqt ichida takrorlanib turadigan ishlarni ko'ramiz. Undagi mehnatning o'ziga xos rang-barangligi yoki bir-biriga yaqinligi, yoki o'xshashliklari bilan takrorlanibgina qolmay, balki tipik hayotiy vaziyatlarni ham yuzaga keltirib turadi. Bunda bolalarning mehnat topshiriqlarini bajarishida ulardagi harakatlarning batartibligi, ish yuzasidan qo'yilgan topshiriq va vazifalarga to'g'ri munosabatlarni o'rnatish bilishi, uyushganligi, ishlash ishtiyoqi talab qilinadi.

Bunday ishlarni muntazam bajarib turilishi bolalarda alohida emosional kayfiyat, mehnatsevarlik, jamoatchilik asoslari kabi ahloqiy sifatlarini shakllanishiga yordam beradi. Maishiy-xo'jalik mehnati jarayonida, shuningdek, bolalarga tejamkorlik bo'lish xislatlari, ko'zga ko'rinmas tartibsizlikni seza bilish va o'z tashabbusi bilan uni bartaraf etish qobiliyatlarni tarkib toptirish uchun juda yaxshi imkoniyatlar yaratadi.

Boshlang'ich sinflarda qo'l mehnatiga o'rgatishning tashkil qilish shakllaridan yana biri tabiat quchog'idagi mehnat turlari hisoblanadi.

Bolalarning tabiat quchog'idagi mehnati jismoniy rivojlantirish uchun qulay sharoit yaratadi, harakatni takomillashtiradi. Tabiatdagi quchog'idagi mehnat, shuningdek, bolalarning aqliy va sensor rivojlanishlari uchun katta ahamiyatga ega.

Boshlang'ich sinflarda qo'l mehnatiga o'rgatishning tabiat quchog'ida mehnat turi 2 xil yo'l bilan amalga oshiriladi.

1. Sinfda bajariladigan ishlar

2 Sinf dan tashqari, ya'ni sinflar uchun ajratilgan er maydonchasi (uchastka) si, ajratilgan hududlarda ishlash.

Tabiat quchog'ida bajariladigan mehnat bolalarning tarbiyasida ijobiy omillarni shakllanishiga katta asos qo'shadi. Bu mehnat turi orqali bolalardagi kuzatuvchanlik, qiziquvchanlik yanada oshadi. Ularda qishloq xo'jalik mehnatiga qiziqish ushbu ish bilan shug'ullanuvchi kishilarga nisbatan hurmat-izzatda bo'lish, ular mehnatini e'zozlash xislatlarini tarkib toptiradi. Bolalarni qo'l mehnatiga ahloqiy va ruhiy tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jihatlar bolalarni politexnik bilim bilan qurollantirish, mehnat ta'limi jarayonida bilim, malaka va ko'nikmalarni o'stirish pirovardlarida tarkib topadi.

Texnologiya fani mashg'ulotlarining eng muhim vazifalaridan biri sifatida: bolalarni mehnatga nisbatan muhabbat ruhida tarbiyalash, ularni mehnatsevar, intizomli, har bir ishda ham o'z burchi va mas'uliyatini sezadigan, jamoaviy ishlarni qo'llab-quvvatlaydigan qilib tarbiyalash hisoblanadi.

Texnologiya darslarida bolalarga ish joyini batartib va ozoda saqlab, asboblarini ayab, ehtiyotlab ishlatish, materiallarni tejab yo'llari o'rgatiladi va ularni shunga odatlantiriladi. Texnologiya darslarining yana bir muhim vazifasi - bolalarni axloqiy tayyorlash va ularga jamoada ishlash, ijodiy tashabbus, tashkilotchilik qobiliyatlarini namoyish qilishni o'rgatishdan iborat.

Xulosa.

Bolalarni mehnatga ruhiy tayyorlash o'ziga xos murakkab, uzoq davom etadigan va mazmun-mohiyatiga ko'ra ko'p qirrali jarayon bo'lib, u bolalarni butun mehnat ta'limi va tarbiyasiga singib ketadigan omillardan biri hisoblanadi. Omillarning har biri garchi o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lsada, mehnatga ahloqiy tayyorlashga juda yaqindir. Bolani mehnat qilishga o'rgatish va buning uchun uni ruhiy jihatdan to'g'ri

tayyorlash kerak. Bu unda mehnatga nisbatan, ayniqsa, uning yoshiga muvofiq keluvchi ongli va ijobiy munosabatlarni tarkib toptirish, unda amaliy malaka va ko`nikmalarni egallab olishiga qiziqishni shakllantirish demakdir. Bolalarni mehnat qilishga ruhiy tayyorlash turli psixologik jarayonlarni rivojlantirish va takomillashtirishni nazarda tutadi. Bular sezib anglash, psixomotor, hissiy idrok, diqqat, xotira, tafakkur va boshqalardir

FOYDALANISH UCHUN ADABIYOTLAR:

1. Sanoqulov X.R, Xodieva D.P. Satbaeva “Mehnat va uni o’qitish metodikasi” Darslik .T.;TDPU.2015-yil.
2. Mavlonova R.A, Sanoqulov X.R, Xodiyeva D.P “Mehnat va uni o’qitish metodikasi” O’quv qo’llanma. 2007yil TDPU.
3. Sanaqulov X., Xaydarov M “Boshlang’ich sinflarda qog’ozdan amaliy ishlar” o’quv-metodik qo’llanma .T.;Navruz.2013- yil.
4. I.Mannopova, R.Mavlonova, N.Ibragimova **TEXNOLOGIYA** umumiy o’rta ta’lim maktablarining 1-sinfi uchun darslik .Toshkent2017
5. I.Mannopova, R.Mavlonova, N.Ibragimova
5. **TEXNOLOGIYA** umumiy o’rta ta’lim maktablarining 4-sinfi uchun darslik .Toshkent2017
6. Matlab Tilavova ”Mehnat va uni o’qitish metodikasi ”.Toshkent ”Turon Zamin Ziyos” 2017.